

BLISKI WSCHÓD – WYZWANIE DLA POLSKIEJ POLITYKI ZAGRANICZNEJ?

*Aleksandra
Dzisiów-
-Szuszczykiewicz*

STOSUNKI POLSKI Z KRAJAMI BLISKIEGO WSCHODU W OSTATNICH LATACH PRZYBRAŁY NA ZNACZENIU. RP UTRZYMUJE KONTAKTY NA NAJWYŻSZYM SZCZEBLU Z WIELOMA PAŃSTWAMI REGIONU I KONSEKWENTNIE POPIERA ORAZ ANGAŻUJE SIĘ W INICJATYWY MAJĄCE NA CELU POKOJOWE ROZWIĄZANIE KONFLIKTÓW I SYTUACJI KRYZYSOWYCH NA TYM OBSZARZE, A TAKŻE WALKĘ Z TERRORYZMEM I DZIAŁANIA NA RZECZ DEMOKRATYZACJI ORAZ MODERNIZACJI BLISKIEGO WSCHODU. KIERUNEK BLISKOWSCHODNI STWARZA SZANSE NA ZAANGAŻOWANIE POLSKI ZARÓWNO POD WZGLĘDEM POLITYCZNYM, JAK I GOSPODARCZYM.

Region zwany Bliskim Wschodem nie doczekał się jednej precyzyjnej definicji. Czasem nazwa ta odnosi się do Niedalekiego Wschodu czy Azji Południowo-Wschodniej. W Indiach obszar ten określany jest mianem Azji Zachodniej. To, jak ta część świata jest nazywana, zależy bowiem od pozycji geograficznej określającego. W Polsce terminu Bliski Wschód używa się na określenie regionu nazywanego na świecie Środkowym Wschodem (*Middle East*). Różne definicje odnoszące się

do Bliskiego Wschodu podkreślają fakt, iż zawdzięcza on swój charakter elementom innym niż rdzenne, miejscowe¹. Zróżnicowane pod względem politycznym, ekonomicznym i kulturowym państwa Bliskiego Wschodu objęte są jednym terminem, ponieważ są „bliskie” lub „w środku” innych regionów. Jakakolwiek jedność istniejąca obecnie w regionie ma charakter funkcjonalny; jest to bardziej jedność w relacjach ze światem zewnętrznym niż wrodzona jedność wynikająca ze zbliżonych uwarunkowań geograficznych i społecznych czy z niedawnej, wspólnej historii.

CHARAKTERYSTYKA REGIONU

Bliski Wschód to jeden z najbardziej niestabilnych i nieprzewidywalnych regionów na świecie, targany trudnymi do rozwiązania konfliktami takimi, jak: konflikt izraelsko-palestyński, wojna w Iraku, kryzys polityczny w Libanie oraz kryzys wokół irańskiego programu nuklearnego. Fakt, iż konflikty te rozgrywają się na obszarze, na którym znajduje się 2/3 światowych zasobów ropy naftowej i około połowa zasobów gazu ziemnego², determinuje znaczenie Bliskiego Wschodu dla społeczności międzynarodowej³. Zacofanie gospodarcze, brak podstawowych swobód obywatelskich i nieszanowanie praw człowieka w krajach Bliskiego Wschodu oraz cechy strukturalne, takie jak autorytarny system rządów, nikły udział kobiet w życiu społeczno-gospodarczym, a także niski poziom wiedzy, mają wpływ na sąsiednie obszary, w tym Unię Europejską, poprzez zwiększoną liczbę emigrantów czy przemyt narkotyków. Sąsiedztwo z dynamicznie rozwijającymi się pod względem demograficznym państwami muzułmańskimi⁴ ma także wpływ na sytuację wewnętrzną Wspólnoty. Problemem nękającym Zachód, a związanym z Bliskim Wschodem, jest również zjawisko terroryzmu. Bez jego wyeliminowania przywrócenie pokoju w regionie wydaje się niemożliwe.

Niezwykle istotnym dla Wspólnoty aspektem relacji z omawianym regionem jest także charakter religii – islamu – wyznawanej przez większość jego mieszkańców. Około 1/5 wyznawców islamu stanowią szyici, większość muzułmanów zaś to sunnici. Islam jest tak ważnym elementem i cechą Bliskiego Wschodu, ponieważ kształtuje system społeczny i polityczny większości państw, wpływa także na gospodarkę. Wraz z imigrantami dociera do Europy i staje się wielkim wyzwaniem dla jej obywateli, którym błędnie kojarzy się przede wszystkim z fundamentalizmem, zacofaniem i terroryzmem.

RELACJE POLSKI Z PAŃSTWAMI BLISKIEGO WSCHODU

Polityka zagraniczna Polski wobec krajów Bliskiego Wschodu w okresie zimnej wojny uwarunkowana była zewnętrznymi przesłankami ideologiczno-politycznymi wynikającymi z przynależności do bloku wschodniego. Charakteryzowała się ona izolowaniem Izraela przy jednoczesnym poparciu stanowiska państw arabskich (przede wszystkim radykalnych) i utrzymywaniu bliskich kontaktów politycznych z takimi krajami, jak Irak, Libia, Jemeńska Republika Ludowo-Demokratyczna, Syria oraz Egipt z okresu rządów Gamala Abdela Nasera, to znaczy o tzw. orientacji socjalistycznej. Ograniczone były natomiast relacje z większością konserwatywnych krajów arabskich regionu Zatoki Perskiej. Z niektórymi z nich, jak zauważają Wiesław Lizak i Jarosław Spyra, Polska nawiązała stosunki dyplomatyczne dopiero w latach 80. i 90. XX wieku (najpóźniej z Arabią Saudyjską – w maju 1995 r.)⁵.

-
- 1) Stany Zjednoczone często kojarzą z Bliskim Wschodem kraje, które odgrywają trwałą i główną rolę w dwóch kwestiach istotnych dla amerykańskiej polityki zagranicznej: konflikcie arabsko-izraelskim oraz bezpieczeństwa w regionie Zatoki Perskiej i jej zasobów ropy. W społeczności akademickiej termin Bliski Wschód odnosi się do arabskich państw Afryki Północnej, arabskich państw Azji, Izraela oraz krajów niearabskich – Afganistanu, Iranu, Pakistanu i Turcji. Niniejsza analiza koncentruje się na arabskich państwach Azji, Izraelu oraz Iranie, choć nie pomija ważnych kwestii związanych z arabskimi państwami Afryki Północnej.
 - 2) Szacuje się, iż w tym regionie znajduje się około 72 mld m³ gazu. Złoża gazu ziemnego są zlokalizowane inaczej niż złoża ropy naftowej. Jego największym dysponentem na Bliskim Wschodzie jest Iran, tuż za nim plasuje się Katar. Obydwa państwa są w posiadaniu około 2/3 całości bliskowschodnich złóż gazu. Pozostałymi państwami posiadającymi złoża tego surowca są Arabia Saudyjska i Zjednoczone Emiraty Arabskie. Irak i Kuwejt mają nieduże zasoby. Jeśli chodzi o złoża ropy naftowej na Bliskim Wschodzie, to największe znajdują się w Arabii Saudyjskiej, Iranie i Iraku.
 - 3) Napięcia regionalne często przekładają się bezpośrednio na wzrost cen surowców energetycznych.
 - 4) W ostatnich czterech dekadach ludność państw arabskich wzrosła z około 100 mln do około 300 mln.
 - 5) W. Lizak, J. Spyra, *Bliski Wschód – między historią, napięciami i współpracą*, [w:] R. Kuźniar, K. Szczepanik (red.), *Polityka Zagraniczna RP 1989-2002*, Wydawnictwo ASKON, Fundacja Studiów Międzynarodowych, Warszawa 2002.

Po zakończeniu zimnej wojny i zmianie systemu politycznego Polski doszło do przewartościowania hierarchii priorytetów w relacjach z krajami Bliskiego Wschodu. Polskie władze zaczęły dążyć do normalizacji stosunków z Izraelem, przy jednoczesnym zachowaniu wypracowanych elementów współpracy z państwami arabskimi. Ważnym krokiem był udział Polski w realizacji operacji „Pustynna tarcza” oraz „Pustynna burza” w latach 1990-1991, ponieważ stał się on początkiem otwarcia Polski na problemy Bliskiego Wschodu. Zaangażowanie w działania na rzecz rozstrzygnięcia regionalnych sporów i konfliktów przyczyniło się do ewolucji stosunków Polski z arabskimi państwami regionu Zatoki Perskiej. Zaczęły one dostrzegać rolę Polski w nowej sytuacji geopolitycznej Europy. Negatywną konsekwencją wspomnianego zaangażowania RP w obydwie operacje było, ze względu na sankcje nałożone przez Radę Bezpieczeństwa ONZ na Irak, ograniczenie współpracy handlowej z tym krajem⁶.

W tamtym czasie władze RP dążyły także do rozwoju współpracy gospodarczej z krajami Bliskiego Wschodu, m.in. poprzez udział polskich przedsiębiorstw w odbudowie gospodarki Kuwejtu czy starania na rzecz zagwarantowania dostaw surowców energetycznych z regionu. Państwa bliskowschodnie stały się też potencjalnym, bardzo atrakcyjnym rynkiem zbytu dla polskich towarów.

We współpracy władz RP z państwami Bliskiego Wschodu po 1989 r. zauważyć można trzy tendencje:

- angażowanie się w działania na rzecz przestrzegania praw człowieka i rozwoju demokracji;
- odnawianie oraz nawiązywanie nowych kontaktów dyplomatycznych;
- instytucjonalizacja współpracy, a także wzmacnianie stosunków gospodarczych⁷.

Mimo to latach 1989-2003 relacje Polski z krajami Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej uległy rozluźnieniu, na co wpływ miały zarówno czynniki wewnętrzne (takie jak konieczność przeprowadzenia przede wszystkim niezbędnych reform politycznych i gospodarczych), jak i zewnętrzne (skupienie celów polityki zagranicznej na włączeniu Polski w struktury NATO i Unii Europejskiej). W związku z tym realizacja inicjatyw skierowanych do Bliskiego Wschodu została zmarginalizowana i odłożona na bliżej

nieokreślona przyszłość. W tym czasie, jak twierdzi Renata Włoch, politykę zagraniczną Polski wobec państw rozwijających się można określić nawet mianem polityki zaściankowej (*parochial*), prowadzonej przez kraj, który niezbyt liczy się na arenie międzynarodowej⁸.

Od 2003 r. zaobserwować można wzrost znaczenia państw Bliskiego Wschodu dla Polski, a co za tym idzie – wzrost zainteresowania tym regionem. Na odnotowywane obecnie zwiększenie aktywności RP na Bliskim Wschodzie miały wpływ, jak podkreślają autorzy analizy *Polska a Szerszy Bliski Wschód (BMENA). Stosunki i perspektywy współpracy*, przede wszystkim:

- zaangażowanie w misję w Iraku;
- akcesja Polski w 2004 r. do struktur Unii Europejskiej;
- zmiana w postrzeganiu miejsca Polski w społeczności międzynarodowej jako przynależnej do grupy państw bogatej Północy⁹.

Aby odbudować relacje z państwami Bliskiego Wschodu, Polska musiała wypracować odpowiednie mechanizmy współpracy. Jednym z nich jest przyjęta w 2003 r. przez Radę Ministrów *Strategia polskiej współpracy na rzecz rozwoju*, obejmująca wybrane państwa rozwijające się, z którymi Polska utrzymuje stosunki na „określonym poziomie”, państwa przechodzące transformację ustrojową, a także państwa rozwijające się i w okresie transformacji, w których znajdują się skupiska ludności pochodzenia polskiego (co oznacza także państwa Bliskiego Wschodu). Autorzy strategii zakładali, iż rosnący udział Polski w globalnej współpracy rozwojowej zwiększy jej zdolności oddziaływania na arenie międzynarodowej, a także przyczyni

6) Irak był do tego czasu jednym z głównych partnerów handlowych Polski na Bliskim Wschodzie.

7) Więcej zob.: J. Bury, A. Kołakowska, A. Szymański, *Polska a Szerszy Bliski Wschód (BMENA). Stosunki i perspektywy współpracy*, [w:] „Polski Przegląd Dyplomatyczny”, nr 2(30), 2006, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2006.

8) R. Włoch, *Polska a polityka Unii Europejskiej wobec państw rozwijających się*, <http://www.uclm.es/lamusa/ver_articulo.asp?articulo=156&lngua=pl>.

9) J. Bury, A. Kołakowska, A. Szymański, *Polska a Szerszy Bliski Wschód...*

się do podniesienia rangi i prestiżu Polski w świecie. Polski jako kraju, który wchodząc do struktur Unii Europejskiej, nie zapomina o problemach innych regionów świata¹⁰.

Za główny cel polityki rozwojowej RP uznano sprzyjanie osiągnięciu zrównoważonego rozwoju, w tym redukcji ubóstwa, w państwach korzystających z polskiej pomocy. Do innych istotnych zadań polskiej współpracy rozwojowej zaliczone zostały: wspieranie trwałego wzrostu gospodarczego, promowanie przestrzegania praw człowieka, demokracji, rządów prawa i zasad dobrego rządzenia, globalnego bezpieczeństwa i stabilności, przekazywanie doświadczeń z zakresu polskiej transformacji ustrojowej, rozwój potencjału ludzkiego, wspieranie rozwoju administracji publicznej i struktur lokalnych, ochrona środowiska naturalnego i zapobieganie problemom ekologicznym oraz udzielanie nadzwyczajnej pomocy humanitarnej i żywnościowej¹¹.

W 2004 r. Rada Ministrów przyjęła *Strategię RP w odniesieniu do pozaeuropejskich krajów rozwijających się*¹², której założenia pozostają aktualne do dziś. Zakładała ona, iż w sferze polityki i bezpieczeństwa nadrzędnym celem RP ma być pomyślne wywiązanie się ze zobowiązań wynikających z realizacji misji w Iraku (w tym przyczynienia się do jego stabilizacji i modernizacji). Kolejnym zadaniem ma być wspieranie wysiłków na rzecz rozwiązania konfliktu izraelsko-palestyńskiego, a co za tym idzie – stabilizacja Bliskiego Wschodu i regionu Zatoki Perskiej. Do ważnych zadań zaliczono również podtrzymywanie dialogu z regionalnymi partnerami arabskimi oraz Izraelem i Iranem, a także dążenie do współpracy z krajami Rady Współpracy Państw Zatoki (RWPZ). Polska stara się jednocześnie, by te kraje oraz inne państwa Półwyspu Arabskiego zrozumiały istotę, przyczyny i cele polskiego zaangażowania w Iraku. W sferze gospodarki jako główne zadania strategia wyznaczała osiągnięcie statusu odpowiedzialnego partnera, wznowienie usług inwestycyjnych oraz wzrost poziomu obrotów handlowych, w tym dostaw sprzętu wojskowego¹³. W *Strategii RP w odniesieniu do pozaeuropejskich krajów rozwijających się* przyjęty został podział na państwa priorytetowe i państwa ważne. Umożliwia on dokonanie selekcji najpoważniejszych dla Polski partnerów¹⁴.

Do priorytetowych państw bliskowschodnich zaliczono Iran, Arabię Saudyjską, Zjednoczone Emiraty Arabskie oraz Kuwejt. Za ważne państwo

uznany został Irak, choć w rzeczywistości to właśnie on jest krajem priorytetowym.

Autorzy *Strategii RP w odniesieniu do pozaeuropejskich krajów rozwijających się* podkreślili również, że jednym z celów polskiej polityki powinna stać się rozbudowa bazy prawno-traktatowej. Ich zdaniem umowy i porozumienia są jednym z najważniejszych instrumentów współpracy. Baza traktatowa Polski z państwami Bliskiego Wschodu z lat 2003-2007 nie jest jednak zbyt obszerna. Jeśli chodzi o dokumenty bilateralne, to podpisanych zostało 6 umów, 2 memoranda, 5 porozumień, 2 programy o współpracy i 1 protokół¹⁵.

W ostatnich latach należy odnotować wzrost znaczenia dla Polski stosunków z krajami Bliskiego Wschodu. Świadczy o tym m.in. fakt, iż Polska utrzymuje kontakty na najwyższym szczeblu z wieloma bliskowschodnimi

10) *Strategia polskiej współpracy na rzecz rozwoju*,
<<http://www.msz.gov.pl/files/docs/STRATEGIA.doc>>.

11) Więcej zob.: *ibidem*.

12) Przyjęta przez Radę Ministrów w 2004 r. strategia została przygotowana przez MSZ, przy współpracy MF oraz UKIE. Odzwierciedla ona interesy i priorytety poszczególnych resortów i instytucji rządowych oraz polskiego biznesu i organizacji pozarządowych. Więcej zob.: *Strategia RP w odniesieniu do pozaeuropejskich krajów rozwijających się*, <<http://www.mg.gov.pl/Wspolpraca+z+zagranica/STRATEGIA+RP+W+ODNIESIENIU+DO+POZAEUROPEJSKICH+KRAJOW+ROZWIJAJACYCH+SIE/m>>.

13) *Ibidem*.

14) Zdaniem autorów strategii, aktywność RP w stosunku do państw priorytetowych powinna skupiać się m.in. na: intensywnym wzmacnianiu więzi politycznych i gospodarczych, działaniach promocyjnych i informacyjnych, kształtowaniu współpracy na zasadzie stosunków partnerskich, wykorzystaniu licznych mechanizmów wielostronnych, wzmożonej aktywności na rzecz eksportu polskich inwestycji. Z kolei współpraca z państwami ważnymi powinna skupiać się na kształtowaniu więzi politycznych i gospodarczych, a także wykorzystywaniu takich mechanizmów współpracy, jak szkolenia, działalność informacyjno-promocyjna i edukacyjna, współpraca izb handlowych i wymiana misji gospodarczych.

15) Więcej zob.: <<http://www.msz.gov.pl/apps/apps/?portlet=bpt/searchD>>.

państwami i konsekwentnie popiera oraz angażuje się w inicjatywy mające na celu pokojowe rozwiązanie konfliktów, sytuacji kryzysowych w tym regionie, a także walkę z terroryzmem i działania na rzecz demokratyzacji oraz modernizacji Bliskiego Wschodu. W 2006 r. minister Stefan Meller w swoim exposé stwierdził, iż w regionie Szerszego Bliskiego Wschodu (*Broader Middle East and North Africa*, BMENA)¹⁶ mamy do czynienia z największymi dylematami, wyzwaniem i zagrożeniami współczesnego świata, a Polska jest gotowa włączyć się w zachodnie inicjatywy dotyczące tego regionu, ukierunkowane na wspomaganie procesów modernizacyjnych i demokratyzacyjnych. Kierunek bliskowschodni stwarza, zdaniem ministra Mellera, szanse na zaangażowanie Polski zarówno pod względem politycznym, jak i gospodarczym. To obszar nie tylko wielkich wyzwań, ale także godni zaufania partnerzy i przyjaciele zarówno w państwach arabskich, jak i w Izraelu¹⁷. Oczywiście w wystąpieniu ministra Mellera kilkakrotnie poruszona została kwestia zaangażowania Polski w misję w Iraku. W *Informacji Ministra Spraw Zagranicznych o zadaniach polskiej polityki zagranicznej w 2007 r.* przedstawionej przez minister Annę Fotyęgę znalazły się odniesienia do aktywnego uczestniczenia Polski w operacjach stabilizacyjnych i pokojowych na Bliskim Wschodzie. Minister Fotyga podkreśliła, iż aktywność ta przyczynia się do zmniejszenia zagrożenia terrorystycznego i umocnienia relacji transatlantycznych. Zwróciła również uwagę na wsparcie Polski dla wysiłków na rzecz rozwiązania kryzysu wokół irańskiego programu nuklearnego. Zapowiedziała kontynuację pomocy humanitarnej i rozwojowej dla Libanu i Iraku, która służy stabilizacji sytuacji w tych państwach oraz przyczynia się do zwiększenia bezpieczeństwa naszych kontyngentów. Minister Fotyga wyraziła także zainteresowanie Polski współpracą z państwami eksporterami surowców energetycznych z regionu Zatoki Perskiej, Półwyspu Arabskiego i Afryki Północnej. Wyraziła też nadzieję na rozwój współpracy z państwami Bliskiego Wschodu w dziedzinie energetyki i zaistnienie Polski jako aktywnego gracza na obszarach, które tradycyjnie postrzegane były jako strefa wpływów innych krajów¹⁸.

W regionie Bliskiego Wschodu aktywne są: Caritas Polska, Polska Misja Medyczna oraz Polska Akcja Humanitarna (PAH). Polskie organizacje pozarządowe realizowały projekty, których głównym celem była pomoc doradcza oraz działania na rzecz demokratyzacji i przestrzegania praw człowieka. Jak zauważają autorzy analizy *Polska a Szerszy Bliski Wschód (BMENA). Stosunki i perspektywy współpracy*, niektóre

organizacje (Instytut Lecha Wałęsy i Stowarzyszenie Szkoła Liderów) przygotowały projekty szkoleń dla działaczy społecznych z państw arabskich. Ich celem było tworzenie społeczeństwa obywatelskiego i wspieranie przemian demokratycznych¹⁹.

Władzom RP zależy na utrzymaniu dotychczasowej pozycji w świecie arabskim, a w przyszłości na stopniowym rozszerzaniu swoich wpływów, przede wszystkim w dziedzinie handlu. Warta podkreślenia jest tutaj działalność Polsko-Arabskiej Izby Gospodarczej²⁰, której celem jest ułatwianie stosunków handlowych między polskimi podmiotami a ich arabskimi partnerami oraz wymiana informacji handlowych.

Polska stara się także zacieśniać współpracę wojskową z państwami Bliskiego Wschodu, a propozycje tej współpracy dotyczą: szkoleń, wspólnych ćwiczeń, wymiany informacji dotyczących doktryn wojskowych oraz roli sił zbrojnych w państwie, modernizacji wyposażenia, a także tworzenia jednostek bliźniaczych²¹. Wartym odnotowania wydaje się podpisane przez

16) Szerszy Bliski Wschód – według autorów Planu Wspierania Reform, Partnerstwa na rzecz Postępu i Wspólnej Przyszłości z krajami Szerokiego Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej (*Plan for Support Reform, Partnership for Progress and the Common Future with the Broader Middle East and North Africa*), termin Szerszy Bliski Wschód obejmuje kraje świata arabskiego, Pakistan, Afganistan, Iran, Turcję i Izrael.

17) Więcej zob.: *Pełny tekst wystąpienia Ministra Spraw Zagranicznych RP Stefana Mellera, przedstawiającego kierunki polskiej polityki zagranicznej w roku 2006, wygłoszonego w Sejmie*, <<http://www.jakarta.polemb.net/index.php?document=99>>.

18) Więcej zob.: *Zapis wystąpienia w Sejmie Minister Spraw Zagranicznych Anny Fotygi w dniu 11 maja 2007 r.*, <http://www.msz.gov.pl/files/file_library/expose2007/expose70511AF.pdf>.

19) J. Bury, A. Kołakowska, A. Szymański, *Polska a Szerszy Bliski Wschód...*

20) Polsko-Arabska Izba Gospodarcza powstała w 2002 r. Jej rolą jest tworzenie klimatu, w którym aktualne zainteresowanie firm polskich współpracą z krajami arabskimi oraz zainteresowanie przedsiębiorstw z tych państw Polską zostanie należycie wykorzystane na rzecz wszystkich, polskich i zagranicznych członków Izby.

21) Więcej zob.: J. Bury, A. Kołakowska, A. Szymański, *Polska a Szerszy Bliski Wschód...*

Polskę i Libię w 2005 r. *Memorandum o Porozumieniu w sprawie współpracy w dziedzinie nieprolifracji broni masowego rażenia*. Na jego mocy Polska ma pomóc Libii m.in. w przekształcaniu fabryk zbrojeniowych (produkujących broń chemiczną) w cywilne. Powstała także możliwość realizacji projektu budowy fabryki stężonego kwasu azotowego i programu szkoleń dla libijskich kadr inżynierskich.

Polskim władzom zależy na tym, by zminimalizować ryzyko destabilizacji Bliskiego Wschodu. Sprzyjają temu wyważone działania na rzecz modernizacji i demokratyzacji krajów regionu, koncentrujące się przede wszystkim na promowaniu Polski w państwach bliskowschodnich, rozwoju współpracy gospodarczej oraz współpracy w dziedzinie nauki i kultury.

Warta odnotowania jest właśnie wieloletnia bilateralna współpraca Polski z państwami bliskowschodnimi w dziedzinie nauki i szkolnictwa wyższego. Polscy studenci i naukowcy wyjeżdżają na stypendia oraz staże do państw arabskich i szerzej – muzułmańskich. Polskie misje archeologiczne działają w Egipcie, Syrii i Libanie. Do Polski zaś przyjeżdżają studenci, doktoranci, a także wykładowcy z państw Bliskiego Wschodu. Na polskich uczelniach kształcą się lekarze, inżynierowie oraz inni specjaliści. Współpraca w tej dziedzinie buduje pozytywny wizerunek Polski w społeczeństwach regionu i w przyszłości może zaowocować stworzeniem silnych więzów z wykształconą w Polsce elitą tych państw. Wymiana naukowa nie jest jednak tak szeroko nagłaśniana w mediach, jak obecność wojskowa Polski na Bliskim Wschodzie. I właśnie przez pryzmat tego typu obecności na Bliskim Wschodzie Polska postrzegana jest przez obywateli państw regionu²². Zaangażowanie Polski w misję stabilizacyjną w Iraku przyczyniło się do zauważenia naszego kraju przez obywateli Bliskiego Wschodu. Nie mamy kolonialnej przeszłości, a tradycyjnie dobre stosunki z państwami arabskimi winny umożliwić Polsce realizację interesów w tym regionie. Nie jesteśmy też odbierani tak negatywnie, jak Amerykanie. Jednakże radykalni muzułmanie postrzegają Polskę, właśnie poprzez jej zaangażowanie w misje wojskowe na Bliskim Wschodzie, jako sojusznika Waszyngtonu. Stąd też pojawienie się groźby ataków terrorystycznych zarówno na terenie Polski, jak i poza jej granicami, skierowanych zarówno przeciwko polskim żołnierzom, jak i osobom cywilnym, turystom.

IRAK

Polska nawiązała stosunki dyplomatyczne z Irakiem na szczeblu poselstw w 1932 r. Po obaleniu monarchii w Iraku stosunki dyplomatyczne pomiędzy obydwojoma krajami podniesiono do szczebla ambasad. Na okres wojny z 2003 r. Ambasada RP w Bagdadzie została ewakuowana do Jordanii i wznowiła działalność w czerwcu 2003 r. Od 2003 r. do tej pory udział RP w misji stabilizacyjnej w Iraku stanowi główny element kształtujący stosunki polsko-irackie oraz, w dużej mierze, relacje ze Stanami Zjednoczonymi.

Pod koniec 2005 r. podjęta została decyzja o wznowieniu działań polsko-irackiej Komisji Mieszanej, której zadaniem byłoby stworzenie ram instytucjonalnych dla odbudowy relacji między obydwojoma państwami we wszystkich możliwych dziedzinach. Polskie władze zdecydowały również o powołaniu komisji branżowych dotyczących m.in. eksploatacji ropy i gazu. Polska była – i nadal jest – zainteresowana rozwojem relacji międzyparlamentarnych, o czym świadczyć może powołanie w Sejmie parlamentarnego zespołu polsko-irackiego.

To, że Irak uznany został za priorytetowe państwo w stosunkach Polski z krajami rozwijającymi się, potwierdza wartość pomocy rozwojowej przeznaczonej dla tego państwa. W 2007 r. polskie władze wygenerowały na pomoc dla Iraku milion PLN, które mają zostać przeznaczone m.in. na: dostęp do wody pitnej; ochronę dziedzictwa kultury; szkolenie irackich studentów na kierunkach medycznych i ekonomicznych oraz szkolenie dla administracji rządowej; pomoc w odbudowie struktur państwa, w tym wsparcie eksperckie dla irackich ministerstw, a także innych agend rządowych; wsparcie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa publicznego; walka z korupcją²³. Warta odnotowania wydaje się działalność Polskiej

22) Obecnie Siły Zbrojne RP biorą udział w 17 misjach poza granicami kraju, w tym w sześciu z udziałem kontyngentów wojskowych. Na bliskim Wschodzie są to: PKW POLBATT/UNDOF na Wzgórzach Golan (366 żołnierzy, misja ONZ), PKW Afganistan (1191 żołnierzy, misja NATO), PKW Irak (900 żołnierzy, misja NATO i USA), PKW Liban (499 żołnierzy, misja ONZ).

23) Więcej zob.: <<http://www.polskapomoc.gov.pl>>.

Akcji Humanitarnej (PAH) w Iraku, która zrealizowała już wiele programów pomocy i jest w trakcie realizacji kolejnych²⁴. W pomoc organizacji w zakresie transportu zaangażowane były polskie siły zbrojne.

Po ponad czterech latach obecności sił Polskiego Kontyngentu Wojskowego (PKW) w Iraku władze RP podjęły decyzję o wycofaniu polskich wojsk z tego kraju do 31 października 2008 r. W związku z tą decyzją władze RP rozpoczęły prace nad koncepcją zastąpienia obecności wojskowej zwiększoną obecnością w sferze polityczno-gospodarczej. USA oraz kilka innych państw zaangażowanych w działalność sił koalicyjnych przygotowały projekt stworzenia w Iraku Prowincjonalnych Zespołów Odbudowy (*Provincial Reconstruction Team*, PRT), jako nowej formy wsparcia przez społeczność międzynarodową odbudowy Iraku. Pojawiły się propozycje zaangażowania się Polski w organizację PRT w Diwanii, jednakże wycofanie sił z Iraku zdecydowanie utrudnia podjęcie się tej misji. Władze RP rozważają natomiast zwiększenie zaangażowania Polski w misję szkoleniową NATO w Iraku (NTM-I)²⁵.

Być może, jak zauważa Tomasz Otłowski, po wycofaniu sił PKW warte przeanalizowania jest pozostawienie kontyngentu o charakterze niebojowym, do którego zadań należałoby jedynie szkolenie przedstawicieli irackich służb bezpieczeństwa (przede wszystkim armii oraz policji, a także straży granicznej czy służb celnych). Być może realizowane byłyby także inne zadania, takie jak działania pomocowe i humanitarne czy odbudowa infrastruktury²⁶. Pomogłoby to w zmianie percepcji Polski jako okupanta i, być może, przyczyniłoby się do zacieśnienia więzów politycznych czy gospodarczych.

Warto również zastanowić się nad szkoleniami dla przedstawicieli irackiej administracji wojskowej i cywilnej w zakresie bezpieczeństwa narodowego na terytorium RP albo w krajach regionu (jak czynią to Niemcy we współpracy ze Zjednoczonymi Emiratami Arabskimi). Wzmocnieniu pozycji Polski w Iraku po wycofaniu sił PKW może także przysłużyć się wysłanie polskich ekspertów, którzy pomagaliby na przykład w kształtowaniu polityki rolnej czy samorządowej Iraku.

Cztery lata obecności wojskowej i politycznej Polski w Iraku są różnie oceniane przez analityków, publicystów i polityków. Tomasz Otłowski twierdzi, że w tym czasie nie udało się zrealizować głównych założeń

i celów, które stanowiły w 2003 r. przesłankę do wzięcia udziału w operacji „Iracka wolność”²⁷. Zdaniem Witolda Waszczykowskiego, wiceministra spraw zagranicznych, wpływ na ten stan rzeczy miała sytuacja wewnętrzna Iraku, ograniczone możliwości większości polskich firm oraz niekonkurencyjność ich ofert, a także brak reform prawnych w Iraku. Wszystkie te elementy spowodowały, iż nie było – i nadal nie ma – możliwości realizacji oferty gospodarczej, przygotowanej przez wiele polskich przedsiębiorstw, którą Polska przedstawiła władzom Iraku²⁸. Poza aspektem gospodarczym trudno nie zwrócić uwagi na fakt, iż kraj, który został „wyzwolony” spod dyktatury Saddama Husajna, miał przyjąć system demokratyczny, a tymczasem pograża się w chaosie, dochodzi do walk etnicznych i religijnych, zaostrza się rywalizacja o władzę.

Mimo braku realizacji założeń i celów zaangażowania się w misję w Iraku, a także korzyści politycznych oraz gospodarczych, rezultaty polskiej obecności wojskowej w tym kraju są, według Pawła Herczyńskiego, oceniane pozytywnie w samym Iraku, przede wszystkim dzięki dobremu przygotowaniu misji, profesjonalizmowi żołnierzy, a także względnej przychylności obywateli tego kraju do zaangażowania Polski w proces

24) Do zrealizowanych projektów PAH w Iraku zaliczyć można: budowę bazarów w miejscowości Al-Hillah, budowę stacji uzdatniania wody we wsi Antab, pomoc dla szkół w prowincji Babil oraz pomoc dla szkół wiejskich w tej prowincji. Dzięki środkom z MSZ budowana jest obecnie stacja uzdatniania wody w prowincji Babil.

25) Misja Szkoleniowa NATO w Iraku (NTM-I) ustanowiona została w czerwcu 2004 r., a do jej zadań należy wspieranie irackich władz w odbudowie państwowych struktur bezpieczeństwa, szkolenie ich personelu, a także przygotowywanie programu zagranicznych i krajowych kursów dla irackiej kadry oficerskiej i urzędniczej.

26) T. Otłowski, *Polska a Irak*, „Biuletyn Opinii”, Fundacja Aleksandra Kwaśniewskiego „Amicus Europae”, Warszawa, grudzień 2007.

27) *Ibidem*.

28) *POLSKA NA GLOBALNEJ SZACHOWNICY: Odzyskujemy rynek bliskowschodni*, z wiceministrem spraw zagranicznych Witoldem Waszczykowskim rozmawia Mariusz Bober, <<http://www.informacje.int.pl/POLSKA-NA-GLOBALNEJ-SZACHOWNICY-Odzyskujemy-rynek-bliskowschodni-art2773.htm>>.

transformacji Iraku²⁹. Wielonarodowa Dywizja, oprócz wykonywania działań o charakterze stabilizacyjnym, przeprowadziła programy szkoleniowe dla ponad 20 tys. żołnierzy irackiej armii. Z kolei w ramach współpracy cywilno-wojskowej zrealizowane zostały różnego rodzaju projekty mające na celu poprawę bytu lokalnych obywateli Iraku. Władze Republiki Iraku, zdaniem Pawła Herczyńskiego, wysoko oceniają wkład Polski w proces stabilizacji i rekonstrukcji Iraku³⁰.

Pomimo braku wymiernych korzyści o charakterze gospodarczym wysiłek na rzecz odbudowy Iraku umocnił wizerunek Polski jako odpowiedzialnego członka wspólnoty międzynarodowej, potrafiącego skutecznie włączyć się w rozwiązywanie problemów ważnych zarówno dla Bliskiego Wschodu, jak i całego świata. Zaangażowanie się Polski w misję w Iraku przyczyniło się do wzrostu zainteresowania władz RP utrzymaniem porządku i stabilizacji na całym Bliskim Wschodzie (sytuacja w Iraku ma wpływ na bezpieczeństwo regionalne i globalne), a jednocześnie spowodowało wzrost zainteresowania polskich przedsiębiorstw nie tylko Irakiem, ale także całym Bliskim Wschodem. Obecność Polski w Iraku miała – i nadal ma – wpływ na rozszerzenie i zmianę charakteru relacji zarówno ze światem arabskim, jak i Iranem oraz Izraelem. Jak zauważa Paweł Herczyński, dokonano się to m.in. dzięki kampanii wyjaśniającej, którą władze Polski przeprowadziły wobec państw sąsiadujących z Irakiem³¹. Istotne było także to, że zadania wykonywane przez żołnierzy PKW były zgodne z zadeklarowanym, stabilizacyjnym charakterem misji.

Należy jednak pamiętać, iż udział Polski w koalicji antyterrorystycznej oraz wojskowe wsparcie procesu stabilizacji sytuacji politycznej, gospodarczej i społecznej w Iraku wpłynęły na wzrost zagrożenia terrorystycznego dla Polski, która obok USA, Wielkiej Brytanii, Hiszpanii, Australii, Japonii i Włoch wymieniana była jako miejsce potencjalnego ataku terrorystów w odwecie za czynne wspieranie działań koalicji antyterrorystycznej w Iraku.

POLSKA WOBEC KONFLIKTU IZRAELSKO-PALESTYŃSKIEGO

Jak już wspomniano, po zakończeniu okresu zimnej wojny polskie władze rozpoczęły działania na rzecz normalizacji relacji z Izraelem, starając się jednocześnie zachować wypracowane pozytywne stosunki ze światem arabskim. Udało się to w dużej mierze dzięki temu, że polska

dplomacja podkreślała konieczność wspierania bliskowschodniego procesu pokojowego. Polskie władze uważały bowiem, że jest to jedyny skuteczny sposób zagwarantowania stabilizacji w regionie. Wyrażały także gotowość podjęcia mediacji w ramach dialogu między Izraelem a Autonomią Palestyńską w sytuacjach kryzysowych. Jednakże pomimo wyrażenia zainteresowania tą kwestią przez stronę palestyńską zabrakło chęci władz Izraela.

Władze RP popierają izraelsko-palestyński proces pokojowy, który został zapoczątkowany w Madrycie (1991) i Oslo (1993), a wznowiony w Annapolis w 2007 r. Podkreślają przy tym, iż jego platformą powinna być zaproponowana przez prezydenta George'a W. Busha w 2002 r. inicjatywa zwana Mapą Drogową, która zakłada pokojowe współistnienie żydowskiego państwa Izrael oraz arabskiej Palestyny. Głównym elementem polskiej polityki wobec konfliktu izraelsko-palestyńskiego jest udział polskich żołnierzy w misji ONZ na Wzgórzach Golan oraz pomoc humanitarna udzielana ludności palestyńskiej. Pojawiła się też koncepcja udziału polskich oficerów we wspomnianej unijnej misji EUPOL COPPS³². Nie można także nie wspomnieć o wsparciu udzielanym przez polskie władze Autonomii Palestyńskiej (która traktowana jest jako priorytetowy odbiorca polskiej pomocy zagranicznej). W 2007 r. na pomoc dla Palestyńczyków przeznaczono milion PLN, a polskie działania obejmowały: wspieranie dobrego rządzenia i wzmacnianie instytucji państwowych oraz pomoc w rozwoju nowych technik administracyjnych; rolnictwo i bezpieczeństwo żywnościowe; dostarczanie wody pitnej, zwłaszcza dla strefy Gazy, a także odnowienie studni w dolinie Jordanu; ochronę zdrowia; edukację, szkolenie kadr dyplomatycznych³³.

29) P. Herczyński, *Zaangażowanie Polski na rzecz stabilizacji Iraku*, [w:] „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2006”, s. 207-217.

30) *Ibidem*.

31) *Ibidem*.

32) W grudniu 2005 r. Rada UE utworzyła unijną misję policyjną EUPOL COPPS na terytoriach palestyńskich w ramach Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. Faza operacyjna rozpoczęła się 1 stycznia 2006 r. i ma potrwać trzy lata.

33) Więcej zob.: <<http://www.polskapomoc.gov.pl/Autonomia,Palestynska,22.html>>.

Program polskiej pomocy zagranicznej udzielanej za pośrednictwem MSZ RP na 2008 r.³⁴ przewiduje wygenerowanie 2 mln PLN na pomoc dla Autonomii Palestyńskiej. Środki te zostaną przeznaczone na programy związane z sektorami wsparcia, takimi jak: dostęp do wody pitnej, ochrona zdrowia i edukacja³⁵. Ważnym wykonawcą projektów współfinansowanych przez MSZ jest Polska Akcja Humanitarna, która zrealizowała już w Palestynie kilka programów, takich jak budowa wodociągów w mieście Idha, program pod nazwą „woda dla szkół w dystrykcie Betlejem” czy „małe zwierzęta, duża wartość”. Pracuje także nad kolejnymi, do których można zaliczyć zajęcia pozaszkolne dla dzieci z Hebronu, działania na rzecz polepszenia warunków wodno-sanitarnych w wiosce Nuba³⁶ czy poprawy warunków wodno-sanitarnych w obozach dla uchodźców Jenin i Askar. W lutym 2008 r. zakończono realizację programu pomocy dla kobiet palestyńskich z okręgu Hebron, w który zaangażowane było stowarzyszenie kobiet palestyńskich „Szorouq” i Polska Akcja Humanitarna, wspieranego przez Biuro Przedstawiciela RP w Ramallah.

Do tej pory Palestyńczycy nie oczekiwali niczego od nowych państw Wspólnoty, w tym Polski. Ze względu na swoją przeszłość i związki z ZSRR nowe kraje UE były – i są – postrzegane jako tradycyjnie proarabskie i propalestyńskie. Spuścizna współpracy handlowej, a także licznych stypendiów naukowych oraz szkoleniowych przyczyniła się do tego, że Polska cieszy się wśród Palestyńczyków dobrą opinią. Mimo to aktualnie Palestyńczycy preferują większe zaangażowanie Unii Europejskiej jako jednego, spójnego ciała, które potrafi wykorzystać swoje doświadczenie i wiedzę dla przedstawienia, opartej na zasadach prawnych, propozycji politycznego rozwiązania konfliktu izraelsko-palestyńskiego zamiast 27 oddzielnych i niekiedy sprzecznych inicjatyw pokojowych.

Relacje Polski z Izraelem w ramach polskiej polityki wobec Bliskiego Wschodu mają wymiar wyjątkowy. Jak podkreślają Wiesław Lizak i Jarosław Spyra, „jest to konsekwencją historycznych uwarunkowań, sięgających korzeniami średniowiecza, kiedy to przedstawiciele diaspory żydowskiej zaczęli osiedlać się na ziemiach polskich. Trwająca kilka wieków wspólna historia narodów polskiego i żydowskiego stworzyła specyficzny wymiar stosunków dwustronnych, z jednej strony opartych na wspólnocie losów i kultury [...], z drugiej nacechowanych elementami obustronnej nieufności, a często i niechęci, wyrosłymi w epoce rozkwitu europejskich nacjonalizmów”³⁷. Wydarzenia ostatnich lat pozwalają mieć nadzieję, że na

relacje polsko-izraelskie coraz mniejszy wpływ będzie mieć czynnik emocjonalny, który wynika ze wspólnej, bolesnej przeszłości.

Data wyznaczającą nowe otwarcie w bilateralnych stosunkach Polski i Izraela był, zdaniem Krzysztofa Bojki, rok 2000 i pielgrzymka Jana Pawła II do Ziemi Świętej. Gesty Ojca Świętego zostały bardzo pozytywnie odebrane przez Izraelczyków, co znalazło swój wyraz m.in. w mediach³⁸. Na poprawę stosunków między obydwojma państwami wpływ miała także wizyta prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego w Izraelu i Autonomii Palestyńskiej. Pozytywnie odebrany przez Izraelczyków został też fakt, iż wraz z przedłużaniem się intifady (która wybuchła w 2000 r.) Polska była jednym z nielicznych państw, w których nie doszło do wzrostu antysemityzmu i wystąpień antyizraelskich.

Obecne polityczne stosunki polsko-izraelskie można określić mianem bardzo dobrze się układających, o czym świadczyć może szeroka płaszczyzna dialogu na różnych szczeblach administracji państwowej, rozbudowana baza traktatowa oraz współpraca zarówno w dziedzinie nauki i edukacji, jak i gospodarcza, a także wojskowa. W ciągu 16 lat od nawiązania regularnych oficjalnych kontaktów międzypaństwowych rozwijały się one niezwykle dynamicznie³⁹. Izrael pozostaje dla Polski strategicznym partne-

34) W realizację tych założeń będą zaangażowane polskie organizacje pozarządowe, instytucje publiczne (samorządy, administracja), polskie placówki dyplomatyczne oraz polscy misjonarze prowadzący działalność społeczną w najuboższych krajach świata.

35) Więcej zob.: *Program polskiej pomocy zagranicznej udzielanej za pośrednictwem MSZ RP 2008*, Warszawa 2008, <<http://www.polskapomoc.gov.pl>>.

36) Program realizowany jest dzięki środkom z Biura ds. Pomocy Humanitarnej Komisji Europejskiej (ECHO).

37) W. Lizak, J. Spyra, *Bliski Wschód...*, s. 326.

38) K. Bojko, *Stosunki Polski z Państwem Izrael*, [w:] „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2006”, s. 144-153.

39) Więcej zob.: J. Dyduch, *Stosunki polsko-izraelskie. Próba analizy czynników je kształtujących*, Forum Izrael-Polska-Europa, <<http://www.forum-ipe.org>>.

rem, którego interesy władze RP biorą pod uwagę w kształtowaniu swojej polityki zagranicznej w regionie Bliskiego Wschodu.

Izrael przyjął rozszerzenie Wspólnoty w 2004 r. jako pozytywny znak zapowiadający bardziej zrównoważoną i jednolitą bliskowschodnią politykę europejską. Nowi członkowie UE postrzegani są jako bardziej proamerykańscy, dlatego Izrael oczekuje od nich poparcia i ma nadzieję na polepszenie swojego wizerunku w Europie.

Izrael jest bardziej zainteresowany wsparciem merytorycznym niż zaangażowaniem politycznym w rozwiązywanie kryzysu bliskowschodniego, uważając, iż nowi członkowie Wspólnoty są ważni głównie w ramach spójnej polityki UE, a nie osobno. Władze w Tel Awiwie uważają, iż z racji wspólnej historii Polskę należy lobbować, przekonywać do racji izraelskich i wykorzystywać jako „izraelskiego ambasadora w UE”. Takie działania mogą mieć wpływ na ogólną politykę Unii, postrzeganą do 2004 r. jako bardziej przychylna Arabom. RP może odgrywać znaczącą rolę jako członek Wspólnoty – wpływając na decyzje Rady może pilnować, by opcja pro-palestyńska, promowana głównie przez kraje południowe (np. Hiszpanię) i skandynawskie (np. Szwecję i Finlandię) Wspólnoty, nie przeważała⁴⁰.

IRAN

81 lat temu, na mocy Traktatu o przyjaźni, zostały wznowione stosunki dyplomatyczne między Polską a Iranem. W latach 90. relacje polityczno-gospodarcze Polski z Iranem charakteryzowały się stosunkowo dużą intensywnością, o czym świadczy m.in. rozbudowana infrastruktura prawno-traktatowa z tego okresu. Polska stara się utrzymywać poprawne stosunki z Iranem, jednakże obecnie stosunki między obydwojma państwami są ograniczone ze względu na sytuację wokół irańskiego programu nuklearnego, stanowisko Unii w tej sprawie, a także dodatkowe sankcje nałożone na Iran przez Amerykanów. Objęcie przez Polskę odpowiedzialności za południowo-wschodnią (graniczącą z Iranem) strefę stabilizacyjną w Iraku przyczyniło się do intensyfikacji dialogu politycznego. Polska współpracowała z Teheranem w kwestii Iraku, a obecnie, mając na uwadze rozszerzenie polskiego zaangażowania w Afganistanie, władze RP być może dążyć będą do współpracy z Iranem, m.in. w zakresie zwalczania przemytu narkotyków.

Należy stale mieć na uwadze fakt, iż stosunki z Iranem warunkowane są polityką Unii. Na forum Wspólnoty Polska stara się nadać relacjom z Teheranem właściwą rangę i jest zainteresowana zawarciem porozumień w takich kwestiach, jak umowa o handlu i współpracy z UE, przestrzeganie praw człowieka czy nieprolifracja broni masowego rażenia, które z pewnością wpłynęłyby pozytywnie na rozwój stosunków bilateralnych. Polska implementowała postanowienia rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1737 (2006 r.) i 1747 (2007 r.). popiera także odnośne Wspólne Stanowiska i Rozporządzenia Rady UE poddające Iran sankcjom.

W ostatnich latach struktura polskiego eksportu do Iranu ustabilizowała się. Teheran zainteresował się również usługami, zwłaszcza w branży górniczej (poszukiwanie złóż naftowych i gazowych, odwierty próbne, prace sejsmologiczne). Wydaje się jednak, że efektywny rozwój wymiany handlowej z Iranem możliwy jest jedynie przy uprzednim powstaniu instrumentów sprzyjających niezbędnemu w warunkach irańskich kredytowaniu polskiego eksportu, zwiększeniu aktywności promocyjnej polskich przedsiębiorstw oraz konkurencyjności ich ofert.

Kryzys związany z irańskim programem nuklearnym i sankcje nałożone na Teheran nie przeszkodziły spółce akcyjnej PGNiG w podpisaniu w lutym 2008 r. listu intencyjnego z Iranian Offshore Company w zakresie współpracy dotyczącej zagospodarowania już odkrytych złóż gazu i kondensatu⁴¹. Ewentualna współpraca z Iranem wydaje się ryzykowna ze względu na kryzys polityczny wokół irańskiego programu nuklearnego

39) Więcej zob.: J. Dyduch, *Stosunki polsko-izraelskie. Próba analizy czynników je kształtujących*, Forum Izrael-Polska-Europa, <<http://www.forum-ipe.org>>.

40) Zdaniem Izraela nie ma miejsca na polskie inicjatywy (których i tak jest zbyt wiele), czy na ważną rolę Polski – na przykład jako mediatora – w konflikcie bliskowschodnim. Zbyt silne są polityka i wpływy Francji oraz Wielkiej Brytanii. Według Tel Awiwu należy skupić się na jednolitej, silnej polityce Unii Europejskiej, a nie poszczególnych państw.

41) Przeprowadzone w Teheranie rozmowy przedstawicieli PGNiG ze stroną irańską (m.in. z zarządami czołowych firm naftowych zrzeszonych w National Iranian Oil Company) koncentrowały się na możliwościach udziału polskiej spółki we współpracy w takich dziedzinach, jak zagospodarowanie odkrytych złóż oraz współpracy przy realizacji inwestycji związanych, na przykład, z budową podziemnych magazynów

i międzynarodową izolację tego państwa. Z tego właśnie powodu wiele krajów z zrezygnowało z irańskiego kierunku i wybrało Katar. Wiceminister spraw zagranicznych Witold Waszczykowski nie wyklucza jednak w przyszłości dostaw irańskiego gazu do Polski⁴².

KRAJE RWPZ³⁴

Współpracę z państwami regionu Zatoki Perskiej, w tym z Królestwem Arabii Saudyjskiej, władze RP zaliczają do priorytetów polskiej polityki zagranicznej poza obszarem euroatlantyckim. Polska ma wiele ambitnych planów i pomysłów na zacieśnienie współpracy z państwami Zatoki. Znaczenie tego regionu dla Polski wynika przede wszystkim stąd, iż poszukuje ona dodatkowych źródeł zaopatrzenia w surowce energetyczne. Istotne jest także zacieśnianie współpracy gospodarczej z krajami należącymi do RWPZ, której celem jest głównie zwiększenie wzajemnych obrotów handlowych.

Arabia Saudyjska postrzegana jest jako przyjaciel i sojusznik w regionie Bliskiego Wschodu. Polskie władze deklarują, iż dążą do tego, by stała się ona jednym z naszych priorytetowych partnerów w zakresie współpracy energetycznej. Dla polskich władz istotny jest także rozwój stosunków z Arabią Saudyjską w ramach współpracy Unii Europejskiej z członkami Rady Współpracy Państw Zatoki. Zainteresowanie budzi nawiązanie współpracy wojskowej (eksport polskiego sprzętu i wyposażenia, kształcenie oficerów i techników, wykonywanie specjalistycznych usług), a także zaangażowanie Arabii Saudyjskiej w Inicjatywę Krakowską (PSI). W czerwcu 2007 r. Polskę odwiedził król Arabii Saudyjskiej Abdullah Abd al-Aziz As-Saud, a po jego wizycie gościli także ministrowie różnych saudyjskich resortów. Stąd też nadzieja na zwiększenie wymiany z Arabią Saudyjską, z którą obroty handlowe wzrosły do 300 mln PLN.

Spośród państw Europy Środkowo-Wschodniej Polska jest jednym z największych partnerów handlowych Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Obroty handlowe między Polską a ZEA w 2006 r. wyniosły około 300 mln USD. W Zjednoczonych Emiratach Arabskich działają polskie przedsiębiorstwa, m.in. z branży naftowo-gazowej i budowlano-inwestycyjnej⁴⁴. Władze RP są zainteresowane rozwojem bilateralnej współpracy z ZEA w takich dziedzinach, jak: turystyka, energetyka czy medycyna.

Zacieśnia się współpraca z Kuwejtem. Doszło już do pierwszych transakcji na dostawy ropy naftowej. Dwa tankowce przyplłynęły do Naftoportu celem sprawdzenia możliwości dostaw w przypadku zmiany koniunktury na ropę z Rosji, która na razie jest ciągle tańsza. Z tego powodu polskie władze nie rozważają na razie nowych kierunków dostaw ropy⁴⁵. Jeśli jednak tendencja ta zmieni się, to Polska musi być przygotowana do podjęcia współpracy na przykład z krajami Bliskiego Wschodu. Dlatego konieczne wydają się wcześniejsze działania rozpoznawcze i zacieśnianie związków z państwami tego regionu.

Warty odnotowania wydaje się także sukces polskich ekspertów, którzy podczas seminarium poświęconego Inicjatywie Krakowskiej⁴⁶ w Abu

gazu. Więcej zob.: J. Zakrzewska, *Sukces PGNiG w Iranie*, <http://www.pgnig.pl/?s,main_5_2627,!state=maximize&r,main,docId=6440&r,main_5_2627,page=1>, 11.02.2008.

42) POLSKA NA GLOBALNEJ SZACHOWNICY...

43) Rada Współpracy Państw Zatoki (RWPZ) – *The Cooperation Council for the Arab States of the Gulf* (GCC) jest regionalną organizacją powstałą w 1981 r., w której skład wchodzi Arabia Saudyjska, Bahrajn, Katar, Kuwejt, Oman i Zjednoczone Emiraty Arabskie. Do jej głównych celów należy m.in. integracja i koordynacja wewnętrznych związków państw członkowskich we wszystkich dziedzinach, umacnianie więzi między swymi obywatelami, formułowanie zbliżonych regulacji w takich kwestiach, jak gospodarka, finanse, handel, cło, turystyka, prawo, administracja oraz przyspieszanie naukowego i technologicznego rozwoju przemysłu, górnictwa i rolnictwa.

44) Największą polską inwestycją w tym regionie jest fabryka opakowań do napojów Can-Pan, a największym dotychczas podpisanym kontraktem polskiej firmy była tegoroczna sprzedaż Dubajowi 225 autobusów *Solaris* za ponad 120 mln USD.

45) POLSKA NA GLOBALNEJ SZACHOWNICY...

46) Inicjatywa Krakowska (Proliferation Security Initiative, PSI) – powołana w 2003 r. przez amerykańskiego prezydenta George'a W. Busha na rzecz zapobiegania rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia, obecnie skupia ponad 80 państw. Polska zalicza się do najaktywniejszych uczestników Inicjatywy. W 2006 r. w Warszawie odbyło się spotkanie polityczne, w którym wzięło udział 65 państw; przeprowadzone zostały także – we współpracy z Rosją i Danią – ćwiczenia na Morzu Bałtyckim. Z kolei w 2007 r. Polska przygotowała i zrealizowała ćwiczenia na Litwie oraz współpracowała przy organizacji ćwiczeń na Morzu Czarnym.

Zabi przedstawili zasady funkcjonowania Inicjatywy. Seminarium zorganizowane w maju 2007 r. pod auspicjami MSZ RP i Centrum Badań Strategicznych w Abu Zabi, w którym wzięły udział państwa regionu Zatoki Perskiej (Arabia Saudyjska, Bahrajn, Kuwejt, Oman, Zjednoczone Emiraty Arabskie i Jemen), spotkało się z bardzo dobrym przyjęciem ze strony tych krajów.

W grupie państw zaliczanych do perspektywicznych dla Polski znalazł się również Jemen. Abasador Jemenu Shaif Badr Abdullah zaliczył energetykę, budownictwo i rybołówstwo do głównych obszarów potencjalnej współpracy jego państwa z Polską⁴⁷.

LIBAN

Oficjalne stosunki między Polską a Libią zostały ustanowione w 1933 r. wraz z powołaniem Agencji Konsularnej Polskiej Republiki, która w 1944 r. została przekształcona w Delegację Polską dla Libanu i Syrii, a następnie (w 1946 r.) stała się ambasadą polską w Bejrucie. Liban otworzył swoją ambasadę w Warszawie w 1994 r. Elementem zaangażowania Polski na rzecz przywrócenia stabilizacji w Libanie jest wieloletni udział żołnierzy polskich w misji ONZ w południowej części kraju oraz pomoc charytatywna i humanitarna przekazywana miejscowej ludności cywilnej. Znów należy tu wspomnieć o działaniach PAH, które koncentrują się w dużej mierze na pomocy palestyńskim uchodźcom mieszkającym w obozach w Libanie.

Udzielona przez stronę polską pomoc Libanowi po wojnie między Hezbollahem a Izraelem w 2006 r.⁴⁸ została bardzo wyraźnie odnotowana w Libanie i przysłużyła się budowie pozytywnego wizerunku naszego kraju. Jednak mimo bardzo dobrych relacji między obydwojma państwami w sferze kulturowej i politycznej współpraca gospodarcza i handlowa ma ograniczony charakter. Tymczasem według byłego ambasadora Libanu w RP, Massouda Maaloufa, libańscy biznesmeni mogą skorzystać z wielu możliwości w Polsce, na przykład inwestując w infrastrukturę turystyczną (hotele, restauracje). Libańscy bankierzy z kolei są zainteresowani otwarciem, bezpośrednio lub przez *joint ventures*, oddziałów swoich banków. Natomiast polscy biznesmeni i inwestorzy mogą zaangażować się w różne projekty dotyczące odbudowy infrastruktury kraju, zniszczonej podczas wojny w 2006 r.⁴⁹

W prawie 40-letniej historii stosunków handlowych z państwami afrykańskimi (z których część zaliczana jest do obszaru Bliskiego Wschodu) polskie firmy od podstaw tworzyły w niektórych krajach pewne gałęzie przemysłu i uczestniczyły w realizacji istotnych przedsięwzięć inwestycyjnych, do których można zaliczyć budowę fabryk kwasu siarkowego, cukrowni, cementowni, stoczni, obiektów hydrotechnicznych, dróg czy mostów. Obecnie do arabskich państw priorytetowych Afryki w stosunkach handlowych zalicza się Egipt, Algierię, Maroko i Tunezję. Nowe uwarunkowania związane z podstawami prawno-traktatowymi UE-APK oraz Euromed (proces barceloński UE – umowy stowarzyszeniowe), a także postępujący proces liberalizacji wymiany handlowej, przede wszystkim w zakresie towarów przemysłowych (przewidywane utworzenie strefy wolnego handlu do końca 2010 r. w odniesieniu do państw objętych procesem barcelońskim) tworzą warunki do rozszerzania wymiany handlowej z państwami Afryki. Była minister spraw zagranicznych RP, Anna Fotyga, w wystąpieniu poświęconym zadaniom polskiej polityki zagranicznej w roku 2007 r. stwierdziła, iż współpraca z Algierią w zakresie energetyki ma znakomite perspektywy⁵⁰.

AKTYWNOŚĆ POLSKI NA BLISKIM WSCHODZIE W RAMACH POLITYKI UNII EUROPEJSKIEJ

Problemy dotyczące państwa Bliskiego Wschodu, a także mnogość interesów zmuszają Unię Europejską do zwiększania zaangażowania w obszarze Bliskiego Wschodu. Wspólnota posiada rozbudowany system mechanizmów służących współpracy i rozwiązywaniu konfliktów. Zaliczyć można

47) Więcej zob.: *Bliski Wschód otwarty na polskie inwestycje*, <<http://www.mg.gov.pl/Wiadomosci/ARCHIWUM/bliski+wschod.htm>>, 25.05.2007.

48) Była to pomoc humanitarna, wkład w pomoc na program odbudowy. Także dzięki polskiemu MSZ, liniom LOT i władzom miasta Łódź 30 dzieci z wioski w południowym Libanie spędziło w Polsce dwutygodniowe wakacje.

49) *Conference on the relations between Lebanon and Poland by Ambassador Massoud Maalouf*, Zabrze, 7 marca 2007 r., <<http://www.lebanon.com.pl/Events/2007/20070307/20070307.html>>.

50) Więcej zob.: *Zapis wystąpienia w Sejmie Minister Spraw Zagranicznych Anny Fotygi...*

do nich politykę śródziemnomorską⁵¹, politykę sąsiedztwa⁵², wspólne działania dyplomatyczne w ramach Kwartetu Bliskowschodniego⁵³, współpracę gospodarczą, transfer technologii i pomocy rozwojowej, inicjatywy edukacyjne oraz promowanie zasad społeczeństwa obywatelskiego.

Aktywność Unii na Bliskim Wschodzie świadczy o znaczeniu tego regionu dla Wspólnoty. Bogaty program współpracy nie charakteryzuje się wysoką skutecznością – wiele przygotowanych porozumień nie zostało podpisanych, inne zawieszono⁵⁴. Być może jednym z powodów takiego stanu rzeczy jest to, iż państwa członkowskie UE przedkładają własne interesy narodowe nad cele wspólnej polityki zagranicznej.

Mimo to, jak twierdzą autorki raportu *New EU Member States' Policy towards the Israeli-Palestinian Conflict: the Case of Poland*, większość państw Bliskiego Wschodu zauważyła zmianę roli Unii w regionie i aktualnie postrzega ją jako bardziej neutralną, obiektywną oraz bardziej efektywną⁵⁵. Kraje regionu pozytywnie odebrały także to, iż Wspólnota zainicjowała programy zwiększonego monitoringu funduszy europejskich, tożsamego z walką z korupcją. Prowadzi również, zdaniem przedstawicieli państw regionu, bardziej zdecydowaną politykę wobec Bliskiego Wschodu, co nie jest łatwe ze względu na brak spójnej Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej oznaczało włączenie się w już wypracowane formy współpracy (bilateralnej oraz multilateralnej) i inicjatywy. Przyczyniło się również do nadania polityce zagranicznej RP nowego, globalnego wymiaru. Polska jako członek Wspólnoty, a co za tym idzie – uczestnik procesu globalizacji musiała zacząć wносить większy wkład w pomoc rozwojową, mającą na celu modernizację oraz rozwój społeczno-gospodarczy państw z obszarów pozaeuropejskich, w tym Bliskiego Wschodu. Do nowych zadań Polski w ramach struktur unijnych zaliczono angażowanie się w działania na rzecz zagwarantowania pokoju i bezpieczeństwa oraz wspieranie inicjatyw demokracji poszczególnych krajów.

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej stworzyło nowe warunki dla wzrostu aktywności zarówno politycznej, jak i gospodarczej na obszarach pozaeuropejskich, w tym na Bliskim Wschodzie. Dzięki nim Polska ma szansę na włączenie się w całość unijnej polityki skierowanej wobec krajów pozaeuropejskich, do której celów można zaliczyć budowanie międzynarodowego

-
- 51) Polityka śródziemnomorska, nazywana procesem barcelońskim i Partnerstwem Euro-śródziemnomorskim, została powołana do życia w 1995 r. Deklaracja Barcelońska opierała się na trzech filarach istotnych dla rozwoju głównych elementów partnerstwa politycznego i bezpieczeństwa, partnerstwa gospodarczego oraz finansowego, a także w kwestiach społecznych i kulturowych. Głównymi instrumentami Partnerstwa, na poziomie bilateralnym stały się porozumienia stowarzyszeniowe (*Association Agreements*) zawierane między UE a partnerami śródziemnomorskimi. Celem jest uczynienie z państw basenu Morza Śródziemnego obszaru dialogu, wymiany towarów i usług oraz współpracy gwarantującej pokój, stabilność i dobrobyt, a także wzmocnienie dialogu politycznego, rozwój współpracy finansowej i gospodarczej, wzmocnienie wymiaru społecznego, kulturowego i ludzkiego oraz utworzenie strefy wolnego handlu do 2010 r. Celem procesu barcelońskiego jest także promowanie integracji 37 partnerów (27 państw członkowskich UE i 10 partnerów regionalnych) i współpracy między państwami pozaunijnymi. Podstawowym instrumentem finansowym UE w realizacji celów procesu barcelońskiego był program MEDA, który w 2007 r. został zastąpiony przez Instrument Europejskiego Sąsiedztwa i Partnerstwa (*European Neighbourhood and Partnership Instrument*, ENPI).
- 52) Europejska Polityka Sąsiedztwa powstała w 2004 r., a jej nadrzędnym celem jest zapobieżenie powstaniu nowych linii podziału między Unią a sąsiadującymi z nią państwami. Wspólnota oferuje tym krajom uprzywilejowane relacje, oparte na przywiązaniu do wspólnych wartości, takich jak demokracja, prawa człowieka, rządy prawa czy zasady gospodarki rynkowej.
- 53) Kwartet Bliskowschodni – grupa powołana w Madrycie w 2002 r., w której skład wchodzi: ONZ, Rosja, Unia Europejska i Stany Zjednoczone. Specjalnym wysłannikiem Kwartetu jest obecnie były premier Wielkiej Brytanii Tony Blair. Głównym zadaniem Kwartetu są działania na rzecz pokojowego rozwiązania konfliktu izraelsko-palestyńskiego.
- 54) Zamrożone pozostają rozmowy na temat podpisania z Iranem *Porozumienia o handlu i współpracy (Trade and Cooperation Agreement, TCA)*; do tej pory nie została powołana strefa wolnego handlu między Unią a krajami RWPZ.
- 55) Jak wynika z raportu *New EU Member States' Policy towards the Israeli-Palestinian Conflict: the Case of Poland* autorstwa prof. Leny Kolarskiej-Bobińskiej i Magdaleny Mughrabi, Palestyńczycy są świadomi tego, że Unia aspiruje do odgrywania większej roli na Bliskim Wschodzie. Jednakże postrzegają ją głównie jako płatnika, a nie gracza (*payer not a player*), który nie jest zdolny lub nie do końca chętny do przełożenia pieniędzy, wydawanych na osiągnięcie swoich celów w Izraelu i Palestynie, na rzeczywistą presję polityczną. Palestyńczycy z zadowoleniem przyjmują umiune zaangażowanie w takich dziedzinach, jak demokracja, tworzenie instytucji państwowych, edukacja, zarządzanie zasobami wodnymi i ochrona środowiska, pomoc techniczna oraz wsparcie dla egzekucji praw człowieka. Woleliby jednak, żeby pomoc humanitarna i programy rozwojowe zostały uzupełnione o bardziej znaczącą rolę polityczną Unii w regionie.

pokoju i bezpieczeństwa, promowanie praw człowieka, demokracji i rządów prawa, a także zasad sprawiedliwości społecznej i dobrego rządzenia. Wejście Polski do UE przyczyniło się również do zacieśnienia współpracy z państwami zaliczonymi do „Szerszej Europy”⁵⁶ (Autonomia Palestyńska, Izrael, Jordania, Liban i Syria) oraz państwami regionu Zatoki Perskiej, a także umożliwiło włączenie się w Programy Działania UE w każdym z tych krajów.

Polska starała się – i stara się nadal – wykorzystywać instrumenty unijne do rozwijania współpracy z państwami południowego basenu Morza Śródziemnego. Uczestniczy w realizacji Europejskiej Polityki Sąsiedztwa, a także w negocjacjach i implementacji Umów Stowarzyszeniowych i Planów Działania z poszczególnymi państwami arabskimi oraz Izraelem. Włącza się również do współpracy w ramach procesu barcelońskiego i dąży do udziału w realizacji poszczególnych programów unijnych, dotyczących krajów arabskich (m.in. w ramach Eurośródziemnomorskiej Fundacji Dialogu Kultur im. Anny Lindh). Podobnie jak pozostałe kraje Wspólnoty Europejskiej konsekwentnie popiera wszystkie inicjatywy mające na celu pokojowe rozwiązanie konfliktów i sytuacji kryzysowych na Bliskim Wschodzie.

Warto odnotować udział Polski w misji EUJUST LEX, której głównym celem jest organizowanie szkoleń dla wyższych urzędników wymiaru sprawiedliwości oraz sędziów śledczych⁵⁷. Polska jako jedyne państwo spośród 10 nowych członków Unii Europejskiej wzięła udział w misji EUJUST LEX. W marcu 2006 r. zorganizowała kurs dla 29 przedstawicieli administracji irackiej z zakresu prawa kryminalnego w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie. Koordynatorem szkolenia była Komenda Główna Policji.

Dzięki aktywnemu zaangażowaniu władze RP mogą promować pozytywny wizerunek kraju zarówno w Unii, jak i w państwach Bliskiego Wschodu. Należy jednak mieć na uwadze fakt, iż przynależność do unijnych struktur oznacza także konieczność przyjęcia określonych zobowiązań i związanych z tym ograniczeń wynikających ze Wspólnej Polityki Handlowej. W rezultacie, jak zauważają autorzy *Strategii RP w odniesieniu do pozaeuropejskich krajów rozwijających się*, polska polityka handlowa wobec omawianych państw traci swój charakter narodowy, kompetencje w zakresie tworzenia jej instrumentów znajdują się bowiem w gestii odpowiednich

instytucji Wspólnoty. A zatem Polska jako państwo członkowskie UE została pozbawiona możliwości bezpośrednich działań w tej dziedzinie (poza pewnymi wyjątkami w zakresie wspierania eksportu), zyskała jednak możliwość współdziałania w kształtowaniu unijnej polityki handlowej⁵⁸.

Strategia polskiej współpracy na rzecz rozwoju wyznacza również obszar działań Polski dotyczących programów i projektów pomocowych w ramach Unii Europejskiej. Polska będzie wносиła wkład do polityki rozwojowej UE m.in. w zakresie wspierania transformacji politycznej i gospodarczej, w tym budowy instytucji demokratycznych i mechanizmów gospodarki rynkowej. Ma także, w ramach instytucji wspólnotowych, dążyć do uwzględnienia w planowaniu współpracy rozwojowej UE potrzeb państw przechodzących proces transformacji ustrojowej⁵⁹.

AKTYWNOŚĆ POLSKI NA BLISKIM WSCHODZIE W RAMACH NATO

Sojusz Północnoatlantycki zaangażowany jest w dwie inicjatywy związane z państwami Bliskiego Wschodu – Dialog Śródziemnomorski

56) „Szersza Europa” – idea opracowana przez Komisję Europejską (na zlecenie Rady Europejskiej) w 2003 r., która dotyczy polityki Wspólnoty wobec sąsiadujących z Unią Rosji, Ukrainy, Białorusi i Mołdowy, jak również krajów basenu Morza Śródziemnego (Algierii, Egiptu, Izraela, Jordanii, Libanu, Libii, Maroka, Syrii i Tunezji) i Autonomii Palestyńskiej. Celem tej koncepcji był rozwój współpracy z wymienionymi państwami, a także umożliwienie im udziału w niektórych etapach integracji gospodarczej.

57) Do głównych zadań tych szkoleń należy podniesienie kwalifikacji osób, doprowadzenie do koordynacji działań irackiej policji, wymiaru sprawiedliwości i więziennictwa, a także szanowanie przez te instytucje praw człowieka. Szkolenia odbywają się na terytoriach państw unijnych, w Bagdadzie zaś mieści się jedynie biuro łącznikowe. Polska jest również zaangażowana w działania w ramach misji praworządności. W 2005 r. prowadziła szkolenia policjantów i sędziów irackich. Do tej pory we wszystkich przeprowadzonych przez kraje Unii szkoleniach w ramach EUJUST LEX wzięło udział 1431 irackich sędziów.

58) Więcej zob.: *Strategia RP w odniesieniu...*

59) Więcej zob.: *Strategia polskiej współpracy...*

(DŚ)⁶⁰ oraz Stambulską Inicjatywę Współpracy (SIW)⁶¹. Celem obydwu jest budowanie bezpieczeństwa i stabilizacji w regionie oraz wzajemnego zrozumienia poprzez poszerzanie współpracy politycznej i wojskowej. Programy obydwu inicjatyw skupiają się na zagadnieniach z takich dziedzin, jak: współpraca wojskowa, terroryzm, proliferacja broni masowego rażenia, zarządzanie w sytuacjach kryzysowych, planowanie obrony cywilnej, pomoc humanitarna, ratownictwo morskie, nauka i ochrona środowiska. Państwa członkowskie Sojuszu dążą do tego, by podzielić się swoim doświadczeniem z partnerami DŚ i SIW, m.in. poprzez działalność szkoleniową (w formie programów szkoleniowych i edukacyjnych). Aby móc realizować te programy, NATO ustanowiło „sojusznicze punkty kontaktowe” (*Allied Contact Points*) dla poszczególnych państw – partnerów SIW na okres od 1 stycznia 2007 do 31 grudnia 2008 r. Polska ma być w tym czasie punktem kontaktowym w Kuwejcie, do którego zadań zalicza się działania informacyjne, doradcze i opiniotwórcze, pomoc logistyczną i organizacyjną przy organizacji wizyt przedstawicieli NATO, w tym spotkań z mediami, uczestniczenie w działalności organizowanej i sponsorowanej przez Sojusz, współorganizowanie wizyt sekretarza generalnego NATO i udział w punktach programu, sporządzanie raportów ze swej działalności⁶².

Zaangażowanie Polski w Dialog Śródziemnomorski NATO widoczne jest także w Algierii i Libii, którym polskie władze oferują specjalistyczne szkolenia personelu oraz pomoc w modernizacji sprzętu pochodzenia radzieckiego⁶³.

Należy także wspomnieć o zaangażowaniu Polski w programach szkolenia oficerów irackiej armii w ramach misji szkoleniowej NATO w Iraku. Działania te utrwalają pozycję Polski jako wiarygodnego partnera w Sojuszu, dysponującego potencjałem, który pozwala na wojskowe zaangażowanie o charakterze ekspedycyjnym.

WNIOSKI, PERSPEKTYWY I MOŻLIWOŚCI

Przedstawione fakty mogą sugerować znaczną, a zarazem znaczącą aktywność Polski w regionie Bliskiego Wschodu. Powstaje jednak pytanie, czy ta aktywność, przejawiająca się udziałem w różnego rodzaju inicjatywach społecznych, politycznych i ekonomicznych oraz misjach wojskowych, przekłada się na wymierne korzyści służące rozwojowi Polski. Tych jest

na razie niewiele, choć ostatnie lata przyniosły zdecydowane podniesienie poziomu kontaktów politycznych.

Wydaje się, że główną przeszkodą w odzyskiwaniu przez Polskę rynków bliskowschodnich i wzrostu zaangażowania, zwłaszcza gospodarczego, w regionie jest – i z pewnością będzie jeszcze przez jakiś czas – niestabilna sytuacja wewnętrzna potencjalnych partnerów (Irak, Liban) lub ich nieuregulowana sytuacja na arenie międzynarodowej (Iran, Syria).

Kolejną, istotną przeszkodą w rozszerzaniu współpracy z państwami regionu, a co za tym idzie wzrostu pozycji Polski na Bliskim Wschodzie, jest brak zainteresowania ze strony przywódców arabskich rozwojem stosunków bilateralnych z RP. Jeśli polskie władze same nie mają możliwości profesjonalizacji promocji Polski w państwach regionu czy bezpośrednio zainteresowania ich swoją ofertą, mogą skorzystać z oferty składanej przez Palestyńczyków i Libańczyków⁶⁴. Sugerują oni wykorzystanie ich bardzo dobrych stosunków z władzami państw arabskich, takich jak Irak czy kraje regionu Zatoki Perskiej, do zdobycia różnego rodzaju informacji służących rozwojowi stosunków bilateralnych, a w konsekwencji

60) Dialog Śródziemnomorski NATO został zainaugurowany w 1994 r. z inicjatywy Hiszpanii, Włoch i Portugalii. Rok później do dialogu zaproszone zostały: Egipt, Izrael, Jordania, Mauretania, Maroko i Tunezja. W 2000 r. do tego grona dołączyła Algieria.

61) Stambulska Inicjatywa Współpracy została powołana podczas szczytu Sojuszu w Stambule w czerwcu 2004 r. Jej celem jest wkład w długoterminowe globalne i regionalne bezpieczeństwo poprzez oferowanie państwom szerszego Bliskiego Wschodu praktycznej bilateralnej współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa z NATO. Do inicjatywy przyłączyły się do tej pory Bahrajn, Katar, Kuwejt i Zjednoczone Emiraty Arabskie.

62) Więcej zob.: strona polskiej Ambasady w Kuwejcie, <<http://www.kuwejt.polemb.net/?document=46&PHPSESSID=56bd9daa9738888d60cee3d5ee3cdc63>>.

63) Więcej zob.: J. Bury, A. Kolakowska, A. Szymański, *Polska a Szerszy Bliski Wschód...*

64) Taką propozycję przedstawił ambasador Libanu w Polsce, Massoud Maalouf, podczas konferencji poświęconej stosunkom między Libanem a Polską w Zabrzu 7 marca 2007 r. Podkreślił także, iż jest to szansa, której Polska nie powinna zmarnować.

realizacji przyszłych interesów. Mając na uwadze zaangażowanie i wrażliwość państw arabskich i muzułmańskich na kwestię palestyńską, a także dostęp palestyńskich polityków i biznesmenów do swoich odpowiedników w wymienionych państwach, warto rozważyć tę propozycję. Jak wynika z wypowiedzi przedstawicieli różnych krajów arabskich, ich biznesmeni są zainteresowani podjęciem współpracy w Polskę przede wszystkim w takich dziedzinach, jak budownictwo, projekty infrastrukturalne, przemysł stoczniowy, hotelarstwo i energetyka⁶⁵. Ważne są zatem inicjatywy promujące polskie przedsiębiorstwa w świecie muzułmańskim, takie jak organizowany w kwietniu 2008 r. przez Krajową Izbę Gospodarczą wyjazd przedstawicieli polskiego biznesu do Arabii Saudyjskiej i Kataru z okazji wizyty delegacji Senatu RP⁶⁶.

Do przeszkód utrudniających, a niekiedy uniemożliwiających rozwój współpracy (część z nich wynika z opisanej powyżej sytuacji w regionie) można zaliczyć:

- brak agencji rządowej, która zajmowałaby się niesieniem pomocy rozwojowej i humanitarnej poza granicami kraju;
- niechętną postawę niektórych polskich podmiotów gospodarczych oraz oświatowych, które obawiają się, ze względu na ryzyko, nowych przedsięwzięć, nawiązywania czy zacieśniania współpracy z państwami regionu;
- ograniczone możliwości materialne (takie jak niewystarczająca infrastruktura i liczba placówek dyplomatycznych) oraz finansowe Polski;
- brak wzajemnej informacji oraz brak bezpośrednich kontaktów z przedsiębiorcami;
- różnice kulturowe między Polską a krajami muzułmańskimi;
- brak odpowiednio wykształconych ekspertów lub nieumiejętność wykorzystania ich wiedzy;
- brak aktywności promocyjnej placówek kulturalnych i naukowych, na przykład Instytut Adama Mickiewicza od czasu jego powstania w 2000 r. zorganizował jedynie Dni Kultury Polskiej w Maroku (25-31 maja 2005), Dni Kultury Polskiej w Algierii (15-21 września 2005), Dni Kultury Algierskiej w Polsce (10-16 listopada 2005) oraz Rok Polski w Izraelu (2008/2009);
- niewielką i niepogłębianą wiedzę o kulturze i obyczajach partnera, na przykład nie zwraca się uwagi na inne pojmowanie bliskości, na

odmienną koncepcję czasu czy inny tryb załatwiania interesów. Brak wiedzy przyczynia się do utrwalania negatywnych stereotypów.

Pomimo przedstawionych problemów i przeszkód, które stały na drodze do zacieśniania współpracy z państwami Bliskiego Wschodu, można zauważyć, że po okresie stagnacji w stosunkach gospodarczych Polska otwiera się na kooperację ze światem muzułmańskim.

Na razie jednak, jak zauważają autorzy analizy *Polska a Szerszy Bliski Wschód (BMENA). Stosunki i perspektywy współpracy*, polityka zagraniczna RP wobec państw Bliskiego Wschodu jest ostrożna. Zaangażowanie Polski w demokratyzację oraz reformy polityczne, społeczne i gospodarcze w państwach regionu musi być ostrożne i wyważone, bardzo łatwo bowiem narzucić sprawdzony w warunkach zachodnich model bez uwzględnienia różnic kulturowych i historycznych regionu. Należy mieć także na uwadze postępujący wzrost niechęci muzułmanów do Zachodu i reprezentowanych przez nich wartości.

Ze względu na interesy polityczne oraz gospodarcze, a także położenie geograficzne, kraje regionu nie są – i prawdopodobnie w najbliższej przyszłości nie będą – dla Polski priorytetowym partnerem. Potwierdzają to słowa premiera Donalda Tuska, w którego *exposé* kraje Bliskiego Wschodu pojawiły się jedynie w kontekście polskiego zaangażowania w misje stabilizacyjne w Iraku i Afganistanie. Zaznaczając, iż „Polska ma wszelkie dane, by z wyobraźnią i z rozmachem angażować się we współpracę i dialog polityczny z wybranymi państwami obszaru pozaeuropejskiego”, szef rządu wymienił takie regionalne i ponadregionalne mocarstwa, jak Chiny, Indie, Brazylia i Japonia⁶⁷. Nie wspomniał natomiast na przykład o Arabii Saudyjskiej czy Izraelu.

65) Z kolei wielu polskich przedsiębiorców powraca na arabskie rynki, na których działali już wcześniej podczas realizacji kontraktów w takich dziedzinach, jak budownictwo, medycyna i szkolnictwo.

66) Celem wyjazdu jest kompleksowa prezentacja polskiej oferty eksportowej, a także nawiązanie kontaktów handlowych z potencjalnymi partnerami z obydwu państw.

67) Tekst *exposé* premiera Donalda Tuska, <<http://www.rp.pl/artukul/71439.html>>, 23.11.2007.

Trudno więc oczekiwać szybkiego i znaczącego rozwoju współpracy gospodarczej i politycznej. Wydaje się, że strategia angażowania się w projekty wielostronne w zakresie edukacji, modernizacji i liberalizacji gospodarek krajów regionu oraz we współpracę naukowo-badawczą, a także działania na rzecz wzmocnienia dialogu międzykulturowego będzie kontynuowana. Niezbędne wydaje się wypracowanie modelu aktywnej i czytelnej polityki zagranicznej wobec państw Bliskiego Wschodu. Misje wojskowe nie mogą być jedynym instrumentem polskiej polityki zagranicznej wobec tego obszaru. Umiejętność realizacji różnego rodzaju inicjatyw w tak niestabilnym regionie świata przyczynia się do umacniania wizerunku Polski jako odpowiedzialnego członka wspólnoty międzynarodowej, potrafiącego skutecznie włączyć się w rozwiązywanie problemów ważnych zarówno dla Bliskiego Wschodu, jak i całego świata. Nie jest ona jednak wystarczająca i może prowadzić do tworzenia i utrwalania się w regionie wizerunku Polski jedynie jako „okupanta”.

Zmianie wizerunku Polski w krajach muzułmańskich z pewnością będą służyć inicjatywy o charakterze społecznym i kulturowym, czyli takie projekty, jak pilotażowy „Maktabati”⁶⁸, który ma zachęcić do promowania czytelnictwa wśród dzieci i zakładania nowych bibliotek w najuboższych regionach Jordanii. W lutym 2008 r. została otwarta biblioteka zbudowana i wyposażona z inicjatywy Ambasady RP przy wsparciu finansowym „Polskiej pomocy”. Wszelka działalność w ramach pomocy zagranicznej stanowi jeden z priorytetów i istotnych instrumentów polityki zagranicznej RP. Przyczynia się do umacniania pozycji Polski na arenie międzynarodowej, może też stać się kluczem otwierającym drzwi do ściślejszej, korzystnej dla naszego kraju współpracy politycznej i gospodarczej z państwami Bliskiego Wschodu.

Być może, jak zauważają autorzy tekstu *Polska a Szerszy Bliski Wschód (BMENA). Stosunki i perspektywy współpracy*, Polska powinna zaangażować się w bilateralne i multilateralne inicjatywy i projekty, których celem jest stabilizacja, demokratyzacja i modernizacja krajów Bliskiego Wschodu, w ramach *Forum for the Future*⁶⁹. Polska posiada bowiem ekspertów w zakresie inżynierii, służby medycznej, oświaty, a także instytucje służące współpracy między przedsiębiorcami lub samorządowcami (takie jak Komisja Mieszana w Iranie), stacje archeologiczne, instytucje oświatowe i badawcze. Ma także doświadczenia w kontaktach z państwami regionu, tolerancję dla innych kultur, religii oraz systemów wartości,

aktywną wspólnotę muzułmańską w Polsce czy kontakty kulturalne i naukowe⁷⁰.

Rosnący udział w globalnej współpracy i pomocy rozwojowej zwiększy możliwości oddziaływania Polski na arenie międzynarodowej. Przyczyni się także do podniesienia rangi i prestiżu Polski w świecie jako kraju, który wchodząc do struktur Unii Europejskiej nie zapomina o problemach innych regionów świata.

Wydaje się, iż oprócz pomocy rozwojowej, najskuteczniejszą i najlepiej odbieraną formą pomocy jest służenie wykształconą kadrami, infrastrukturą oraz środkami materialnymi (na miarę możliwości) w przeprowadzaniu reform. Zarówno indywidualnie, jak i w ramach unijnych takich inicjatyw, jak misja EUJUST LEX, Polska może prowadzić szkolenia dla przedstawicieli personelu medycznego, policji, armii, kadry administracyjnej, zarządzającej, gospodarczej, samorządowej czy technicznej z państw regionu. Fakt, iż polscy eksperci prowadzący szkolenia sprawdzili się w Iraku, może pomóc w promocji tej właśnie formy zaangażowania Polski w regionie Bliskiego Wschodu.

Szkolenia mogą obejmować zagadnienia z dziedziny zarządzania kryzysowego, budowy społeczeństwa informacyjnego i wolnych mediów czy praw człowieka. Interesującą formą większego zaangażowania się Polski w działalność na Bliskim Wschodzie, może też być, co proponują autorzy *Polska a Szerszy Bliski Wschód (BMENA). Stosunki i perspektywy współpracy*, ko-

68) Tłum. z arabskiego: moja biblioteka. Więcej na temat projektu zob.: K. Andrzejczak, *Polska wspiera czytelnictwo w Jordanii*, <http://www.arabia.pl/index2.php?option=com_content&task=view&id=291506&pop>, 25.02.2008.

69) Forum for the Future – wspólne starania państw regionu Szerokiego Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej, grupy G-8 oraz innych partnerów, którzy dążą do promowania i rozwoju reform politycznych, gospodarczych oraz społecznych w tym regionie. Członkowie Forum koncentrują się na wspólnej agendzie, której celem jest popieranie uniwersalnych zasad poszanowania ludzkiej godności, demokracji, możliwości gospodarczych i sprawiedliwości społecznej. Forum służy również jako platforma współpracy dla regionalnych biznesmenów organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

70) J. Bury, A. Kołakowska, A. Szymański, *Polska a Szerszy Bliski Wschód...*

operacja z państwami Grupy Wyszehradzkiej w ramach Foundation for the Future (poprzez doradztwo, pomoc ekspercką i szkolenia) w zakresie rozbudowy infrastruktury i transferu wiedzy, wspierania oświaty, nauki i służby zdrowia. Być może warto zaangażować w tę działalność Turcję, która jest niezwykle aktywna na Bliskim Wschodzie i której zależy na stabilizacji regionu⁷¹. W szerszą współpracę z Turcją zaangażować się można również w ramach Stambulskiej Inicjatywy Współpracy NATO⁷².

Mnogość inicjatyw Unii Europejskiej oraz aktywność NATO na Bliskim Wschodzie sprawia, iż Polska ma możliwość wyboru odpowiedniej strategii polityki zagranicznej wobec krajów tego regionu. Polityka ta powinna zarówno uwzględniać polskie interesy, jak i być zharmonizowana z polityką Unii Europejskiej⁷³, a także opracowywana przy koordynacji ze Stanami Zjednoczonymi. Angażowanie się we wspólne inicjatywy w ramach Unii Europejskiej i NATO z pewnością zwiększy skuteczność realizowanych celów i zadań.

Skromne na razie zaangażowanie Polski w mechanizmy Unii Europejskiej skierowane do państw Bliskiego Wschodu wynika być może z faktu, iż Polska nie znalazła jeszcze kształtu dla swojej polityki wobec tego regionu w ramach polityki wspólnotowej. Jak zauważa Renata Włoch, Polska winna najpierw nabrać doświadczenia oraz sprecyzować swoje interesy wobec tych krajów. Może jednak nadać unijnej polityce, dzięki świeżemu spojrzeniu oraz umiejętności podtrzymywania relacji z tymi państwami, nowy wymiar. Elementy te będą wzmocnione także tym, że Polska nie posiada kolonialnej przeszłości⁷⁴.

Trudno jednak oczekiwać znacznego zaangażowania się Polski w inicjatywy i programy kierowane do państw Bliskiego Wschodu, jako że nadrzędnym celem Polski w ramach Unii jest kształtowanie wschodniego wymiaru polityki Wspólnoty, który ma doprowadzić do włączenia krajów byłego ZSRR (Białorusi, Gruzji, Mołdowy i Ukrainy) w struktury europejskie. Zadaniem Polski jest uświadamianie pozostałym krajom członkowskim UE, że wymienione państwa wymagają odrębnej polityki (w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa lub poza nią) niż partnerskie kraje basenu Morza Śródziemnego⁷⁵.

Polski wkład w rozwiązywanie konfliktów na Bliskim Wschodzie powinien uwzględniać cele Wspólnoty i prowadzić do pogłębiania

instytucjonalnych więzi Unii z państwami regionu, lecz cały czas należy mieć na uwadze narodowe interesy oraz promowanie inicjatyw opartych na polskim doświadczeniu. Polska powinna aktywnie angażować się w unijne inicjatywy i mechanizmy współpracy z państwami regionu.

Ważne wydaje się dalsze umacnianie partnerstwa z Izraelem, przy równoczesnym rozwijaniu dobrych i konstruktywnych stosunków z państwami arabskimi, co uwiarygodni deklaracje władz RP o neutralności wobec konfliktu izraelsko-palestyńskiego. Trudno będzie jednak zmienić opinię świata muzułmańskiego o proizraelskim charakterze polskiej polityki. Aby podkreślić polskie zrównoważone stanowisko wobec obydwu stron konfliktu bliskowschodniego, władze RP mogą aktywnie popierać zwiększenie zaangażowania w unijną pomoc dla Autonomii Palestyńskiej. Potencjalne kierunki polskiej polityki wobec tego absorbującego całą społeczność międzynarodową od wielu lat konfliktu wskazuje wspomniany Raport *New EU Member States' Policy towards the Israeli-Palestinian Conflict: the Case*

-
- 71) Więcej zob.: J. Bury, A. Kolakowska, A. Szymański, *Polska a Szerszy Bliski Wschód...*
- 72) Obszarem wspólnych działań mogłoby być doradztwo w dziedzinie obrony, współpracy cywilno-wojskowej, przeciwdziałanie terroryzmowi, nieproliferacja broni masowego rażenia, walka z przemytem narkotyków, broni i ludzi czy udział w ćwiczeniach Sojuszu.
- 73) Według autorów *Strategii RP w odniesieniu do pozaeuropejskich krajów rozwijających się*, istnienie wyłącznych kompetencji Komisji Europejskiej w zakresie stosunków handlowych z państwami trzecimi oznacza, że polska polityka handlowa wobec państw spoza Europy powinna się skupiać na aktywnym wykorzystywaniu istniejących mechanizmów i instrumentów Wspólnoty, współtworzeniu unijnej polityki handlowej wobec państw trzecich, a także na kwestiach związanych z promocją i wspieraniem współpracy gospodarczej oraz generowaniu inwestycji zagranicznych. Więcej zob.: *Strategia RP w odniesieniu...*
- 74) R. Włoch, *Polska a polityka Unii Europejskiej...*
- 75) Także fakt, iż głównym partnerem polskich firm są przedsiębiorstwa europejskie, przyczynia się do tego, że polskie firmy niewystarczająco zabiegają o rynki państw Bliskiego Wschodu. Jednak wiceminister spraw zagranicznych Witold Waszczykowski przewiduje, iż aktywność Polski na kierunku bliskowschodnim wzrośnie za około 10 lat, po zmodernizowaniu naszego kraju. Więcej zob.: *POLSKA NA GLOBALNEJ SZACHOWNICY...*

of Poland. Wytyka dotychczasowe potknięcia i uświadamia rzeczywiste potrzeby, jak również oczekiwania władz w Izraelu oraz Autonomii Palestyńskiej wobec Polski oraz nowych członków Unii Europejskiej⁷⁶. Zdaniem ankietowanych, których wypowiedzi znalazły się w wyżej wymienionym raporcie, Polska powinna dążyć do odgrywania większej roli w ramach Unii i poprzez unijne forum uczestniczyć w działaniach na rzecz rozwiązania konfliktu bliskowschodniego. W tym celu może wykorzystywać swoje dotychczasowe programy pomocowe. Wątpliwe jednak wydaje się, by przy tak niewielkim wsparciu (pół miliona euro rocznie w porównaniu do 700 mln euro przeznaczonych przez Unię) Polska miała szansę na realne promowanie długoterminowych celów. Chcąc zabezpieczyć swoje interesy na Bliskim Wschodzie, Polska winna być zainteresowana osiągnięciem konsensusu w samej Unii, a nie prowadzeniem indywidualnej polityki wobec regionu. Nie ma bowiem zapotrzebowania po obu stronach konfliktu bliskowschodniego na jakiegokolwiek nowe inicjatywy i indywidualnych graczy w postaci nowego, bądź starego członka Wspólnoty⁷⁷.

W przypadku zmiany sytuacji wokół Islamskiej Republiki Iranu ważne będzie pogłębienie stosunków z tym państwem, m.in. w zakresie energetyki. Polskie władze nie wykluczają, iż w przyszłości możliwe są dostawy gazu z Iranu.

Na razie jednak to arabskie państwa regionu Zatoki Perskiej, właśnie ze względu na swoje surowce i izolację Iranu na arenie międzynarodowej, w coraz większym stopniu będą stanowić obiekt zainteresowania krajów europejskich. W dalszej perspektywie Polska, jako regionalny lider PSI, może, oprócz zaangażowania w unijne mechanizmy, rozwijać współpracę z tymi państwami w ramach Inicjatywy Krakowskiej.

Nie można zapominać także o tym, że Bliski Wschód uznawany jest przez polskie władze za ważny ze względu na surowce energetyczne, a także jako rynek zbytu polskich towarów i usług. Rynki państw arabskich są zaś postrzegane jako perspektywiczne i chłonne.

Wiele wskazuje na to, iż rosyjski kierunek importu gazu będzie dominujący dla państw Europy Środkowo-Wschodniej. Komisja Europejska sugeruje poszukiwanie alternatywnych źródeł dostaw gazu, jednocześnie przyznając, że praktyczna realizacja tego przedsięwzięcia może

być trudna. Nie ma bowiem zbyt wielu możliwości, a ponadto są one obciążone ryzykiem i licznymi zagrożeniami. Polskie władze podkreślały jednak, że kierunek współpracy z państwami regionu Zatoki Perskiej uważają za bardzo istotny ze względu na bezpieczeństwo energetyczne⁷⁸. Rozpoczęły również rozmowy z Egiptem, Katar, Algierią i Zjednoczonymi Emiratach Arabskimi, poszukiwany jest bowiem najlepszy dostawca gazu skroplonego. Ponadto, jak już wspomniano, PGNiG podpisało list intencyjny z Iranian Offshore Company w zakresie współpracy dotyczącej zagospodarowania już odkrytych złóż gazu i kondensatu. Doszło także do podpisania przez Polish Oil&Gas Company – Libya B.V., spółkę zależną od PGNiG, umowy (*Exploration and Production Sparing Agreement*, EPSA) z państwową firmą libijską National Oil Corporation⁷⁹. Umowa ta jest dowodem na aktywność PGNiG w zakresie poszukiwania złóż poza granicami kraju oraz ukoronowaniem dotychczasowych prac mających na celu uzyskanie dostępu do libijskich zasobów węgłowodorów.

76) Wydaje się jednak, że Unii Europejskiej będzie bardzo trudno odgrywać znaczącą rolę w bliskowschodnim procesie pokojowym. Świadczyć mogą o tym chociażby decyzje podjęte podczas konferencji w Annapolis, gdzie były dowódcą NATO oraz amerykańskich sił w Europie, Jim Jones, został powołany na stanowisko arbitra. Można to uznać za znaczący sukces strony izraelskiej, która preferowała – i preferuje – negocjacje bilateralne z udziałem Stanów Zjednoczonych, podczas gdy Palestyni dążą do większego zaangażowania w nie społeczności międzynarodowej. Położenie nacisku na nową rolę Waszyngtonu jako arbitra wydaje się niezwykle istotne także z tego względu, iż wyłącza kwestię Mapy Drogowej spod gestii Kwartetu Bliskowschodniego (ONZ, UE, USA i Rosji), przenosząc całą odpowiedzialność na Stany Zjednoczone.

77) Więcej zob.: L. Kolarska-Bobińska, M. Mughrabi, *New EU Member States' Policy towards the Israeli-Palestinian Conflict: the Case of Poland*, <<http://www.isp.org.pl/?v=page&id=454&ln=pl>>.

78) Więcej zob.: *Zapis wystąpienia w Sejmie Minister Spraw Zagranicznych Anny Fotygi...*

79) Umowa dotyczy obszaru koncesji 113 w basenie Murzuq, który PGNiG wygrało w IV Publicznej Rundzie Przetargowej na poszukiwanie i wydobycie gazu w grudniu 2007 r. Blok nr 113 o powierzchni 5494 km² znajduje się na pograniczu basenów Murzuq i Gadamesz w pobliżu granicy z Algierią. Więcej zob.: J. Zakrzewska, *PGNiG SA podpisało umowę z NOC*, <http://www.pgnig.pl/?s,main_5_2627,!state=normalize&r,main,docId=6516>, 25.02.2008.

Problemem pozostają jednak polskie możliwości importu gazu z regionu Bliskiego Wschodu. Wydaje się, iż w najbliższym czasie będą one znacznie ograniczone, m.in. ze względu na podpisane już przez państwa bliskowschodnie wieloletnie kontrakty. Inną istotną przeszkodę dla realizacji importu stanowi brak metanowców i gazoportu. Transport gazu na masową skalę jest bowiem możliwy jedynie w postaci skroplonej (nie ma gazociągów), do czego niezbędne są właśnie metanowce i gazoporty.

Bliski Wschód – zapalny region świata, bogaty w surowce, nękany konfliktami i generujący konflikty – wymaga szczególnie rozważnego traktowania. Wprawdzie dla Polski, zarówno w strukturach UE, jak i NATO, nie ma on znaczenia priorytetowego, ale udział w misjach stabilizacyjnych, pokojowych czy szkoleniowych w regionie stał się wyznacznikiem pozycji Polski na arenie międzynarodowej, budując jej prestiż.

Satysfakcjonujący rozwój współpracy gospodarczej to bez wątpienia kwestia przyszłości. Zależać on będzie od umiejętności łączenia interesów unijnych z celami narodowymi oraz od spójności i klarowności prowadzenia polskiej polityki zagranicznej. Niezbędne będzie wykazanie się intuicją polityczną i wiedzą o tym specyficznym, różnorodnym regionie, który dla świata zachodniego, w tym Polski, stanowi – i będzie stanowić – wyzwanie.